

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет журналістики, реклами та видавничої справи

Кафедра періодичної преси та медіаредагування

Дипломна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему: **«Реакція лідерів думок кінця ХІХ — початку ХХ ст. на державницькі ідеали Юліана Бачинського в публіцистичній праці “Україна irredenta”»**

«The reaction of thought leaders of the late nineteenth — early twentieth century on the state ideals of Yulian Bachynsky in the journalistic work “Ukraine irredenta”»

Виконала: студентка денної форми навчання спеціальності 061 Журналістика
Андрейчук Валерія Василівна

Керівник канд. іст. наук, доц. Сидун І. В. ____

Рецензент д-р наук із соц. комун., проф. Іванова О. А.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ від

Завідувач кафедри

(підпис)

Захищено на засіданні ЕК № 1

протокол № від

Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою/шкалою ECTS/ бали)

Голова ЕК

(підпис)

Одеса – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ НАПИСАННЯ ПРАЦІ ЮЛІАНА БАЧИНСЬКОГО «УКРАЇНА IRREDENTA».....	5
1.1. Творчий та політичний шлях Юліана Бачинського».....	5
1.2. Умови написання та оприлюднення праці «Україна irredenta».....	8
РОЗДІЛ 2. РЕАКЦІЯ ЛІДЕРІВ ДУМОК КІНЦЯ ХІХ — ПОЧАТКУ ХХ СТ. НА ПРАЦЮ ЮЛІАНА БАЧИНСЬКОГО «УКРАЇНА IRREDENTA».....	19
2.1. Відгуки та рецензії на працю «Україна irredenta».....	19
2.2. Головні ідеї праці Юліана Бачинського «Україна irredenta».....	26
ВИСНОВКИ.....	34
БІБЛІОГРАФІЯ.....	37
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Треба бути справжнім митцем аби відтворити роботу, що немає часових рамок, та не втрачає своєї актуальності через десять, двадцять та навіть сто років після написання. Думки, що викладені у роботі Юліана Бачинського відображають важливість соборності українських земель, які актуальні і по сьогодні. Вже протягом тридцяти років українці відзначають День незалежності нашої країни, що має багатовікову історію. Упродовж сторіч мільйони наших предків боролися за здобуття незалежності, пройшли через зради, війни та голодомори. А отримавши довгоочікувану самостійність, сучасне населення продовжує відстоювати державність нашої країни на революціях, а в тому числі віддано захищали суверенітет і територіальну цілісність країни у 2014 році. За ці роки незалежності Україна пройшла надзвичайно важкий шлях, і продовжує це робити щодня впевнено і самостійно. Автор Юліан Бачинський у своїй праці «Україна irredenta» чітко окреслив поняття «незалежності», «суверенітету», «релігії», «буржуазії» та «пролетаріату». Ще тоді, 97 років втому, коли вийшла праця, можна відстежити схожість проблем, які існують в нашій країні й по сьогодні. Більше всього автор зосередив увагу на економічному розвитку Галичини. У праці розкриваються основні підходи до формування державності, акцентуючи увагу на історії того часу та економічного підґрунтя. Праця Юліана Бачинського «Україна irredenta» написана в той період, коли український народ не перейшов до вищої загальнонаціональної форми державного життя, а навпаки лише потрапив під панування сусідніх держав. Можемо провести паралель й з сучасною нашою країною, коли незважаючи на великі можливості, як територіальне розташування, земельні, водні, туристичні ресурси, ми досі є заручниками допомоги від сусідніх країн та країн європейського союзу. Адже у рейтингу лідерів за економічними та політичними чинниками Україна знаходиться на передостанніх місцях.

Актуальність цієї роботи полягає у тому, що думки, викладені у роботі Юліана Бачинського, відображають важливість соборності українських

земель, які актуальні і сьогодні та потребують сучасного осмислення.

Мета дослідження — проаналізувати та виявити різні думки і позиції стосовно праці Юліана Бачинського «Україна irredenta». Прослідкувати боротьбу за державну незалежність України Юліана Бачинського та вплив твору автора на тогочасну реальність.

Завдання дипломної роботи:

- 1) прослідкувати політичний шлях Юліана Бачинського; охарактеризувати теоретичну спадщину Юліана Бачинського;
- 2) охарактеризувати творчу спадщину Юліана Бачинського;
- 3) проаналізувати працю «Україна irredenta» Юліана Бачинського;
- 4) дослідити реакції лідерів думок, їх відгуки та рецензії на працю Юліана Бачинського «Україна irredenta»
- 5) з'ясувати, які ідеї Ю. Бачинського створили найбільший резонанс у політичних колах.

Об'єктом дослідження є праця Юліана Бачинського «Україна irredenta».

Предметом дослідження є реакції лідерів думок XIX століття на працю Юліана Бачинського «Україна irredenta».

При виконанні дипломної роботи були використані такі **методи дослідження**: аналіз і синтез, узагальнення; системний підхід – для оцінки всієї сукупності складових досліджуваної теми.

Дослідницьку базу роботи становлять сама праця Юліана Бачинського та наукові роботи з історії України, монографії та наукові праці українських та зарубіжних дослідників, ресурси мережі Інтернет.

Тема дипломної роботи спрямована на дослідження тенденцій розвитку Галичини у XIX столітті, а також на виявленні різносторонніх думок стосовно праці Юліана Бачинського «Україна irredenta» та їхнє обґрунтування.

Робота містить вступ, два розділи, висновки, бібліографію та додатки.

ВИСНОВКИ

Під час дослідження дипломної роботи було проаналізовано та виявлено різні думки і позиції стосовно праці Юліана Бачинського «Україна irredenta». Також було прослідковано боротьба за державну незалежність України Юліана Бачинського та вплив твору автора на тогочасну реальність. Усі поставлені завдання були виконані, зокрема прослідковано політичний шлях Юліана Бачинського, охарактеризовано творчу спадщину автора, а також проаналізовано працю «Україна irredenta» та реакцію лідерів думок того часу на цю працю.

Проаналізувавши реакцію лідерів думок XIX століття на працю Юліана Бачинського «Україна irredenta», можна зробити висновок, що автор багато уваги приділяв політико-економічним, соціальним та культурним стосункам українців передусім з поляками, а також з росіянами та євреями. Юліан Бачинський ретельно виокремлював українську соціал-демократичну партію з польською. Автор «України irredenta» вже наприкінці XIX ст. стверджує, що українська нація має бути не стільки етнічним утворенням, а передусім політичним. Він спеціально наголошує, що боротьба за політичну самостійність України не стосується виключно українців за етнічним походженням, а в тому числі і всіх, хто населяє Україну.

Марксист і соціал-демократ Юліан Бачинський одним із перших заявив про невід'ємне право України на державно-політичну самостійність. Він зміг дати політико-економічне обґрунтування ідеї української незалежності. Марксистську методологію Юліан Бачинський використав для того, щоб боротися з тими, хто хотів мати владу. Тобто панувати над іншими підкореними народами. Заперечення диктатури пролетаріату, визнання права на приватну власність, активна соціальна роль держави, поступова еволюція у напрямку встановлення справедливості і максимальної допомоги якомога більшій частині своїх громадян – основні положення праці Юліана Бачинського.

Однак не всі політичні та культурні діячі того часу були згодні з думкою

молодого новатора. Зокрема Михайло Павлик, Іван Франко та інші ставилися до праці Юліана Бачинського доволі скептично, хоча вони також намагались вирішити питання соціальної несправедливості. Загалом багато конфліктів між різними поколіннями радикалів виникали саме через різне бачення проблем, зокрема для старших радикалів важливим джерелом натхнення стали листи та праці видатного наддніпрянського інтелектуала Михайла Драгоманова. Тим часом як молоді радикали спирались на тодішній європейський марксизм і позиціонували себе як соціалісти-марксистки і водночас національні радикали. Програма радикальної партії базувалась на досвіді та уявленнях 1870–1880-х років і тому виявилася досить обмеженою, не була відкритою до сприйняття нових філософських та естетичних віянь. Тому, спочатку Михайло Драгоманов і його школа політичної думки відкинули проект національної державності Юліана Бачинського, адже Іван Франко разом зі своїм давнім товаришем Михайлом Павликом в ті часи залишались послідовниками Драгоманова. А у радикальній партії драгоманівці до певного часу зберігали за собою право останнього голосу в усіх головних питаннях.

Цікаво і те, що спочатку Михайло Павлик зазначав, що робота Юліана Бачинського є вкрай необдуманною і читати її ніхто не буде. Важливо підкреслити, що український модерний націоналізм і марксизм з'являються у галицькому інтелектуальному середовищі спочатку як нерозривне ціле, репрезентоване молодими радикалами та різко протиставлене поглядам. А точніше федералізму Драгоманова.

Безумовно, боротьба молодих радикалів була повстанням проти Михайла Драгоманова та його ідеологічної школи. Адже Юліан Бачинський ґрунтував працю на фундаменті марксизму, що це у свою чергу ніяким чином не співпадало з філософією старших радикалів. Натомість Ганкевич вітає відвертість Бачинського у проголошенні власних поглядів. Однак єдиним критичним зауваженням вважає одностороннє провадження автором своєї основної думки протягом всього тексту. Слід зазначити, що такі ж думки

пізніше і буде виголошувати Іван Франко, який спочатку заперечував та несприймав теорію Юліана Бачинського щодо проголошення політичної незалежності України. Загалом усі лідери думок того часу відзначають, що в праці Юліан Бачинський виводить дуже різні висновки з однієї марксистської доктрини, і не бачить в цьому методологічних проблем.

Рецензент Мирон Кордуба схвалює автора вже за саму лише спробу проаналізувати цю тему. Він детально зупиняється на стані галицького господарства, підкреслюючи тезу про пролетаризацію селянства та відсутність в регіоні української національної буржуазії. Пізніше держсекретар в питаннях земельних справ першого уряду ЗУНР (1918 – 1919) років Степан Баран взагалі назве Юліана Бачинського першим конструктором самостійницької та державницької ідеї, що дав своїм твором ширші ідеологічні і суспільно-економічні основи. До речі, у питанні класового характеру РУРП з Юліаном Бачинським цілком погоджувалися польські соціал-демократи, які критикували старших радикалів за їхню неготовність повною мірою відмовитись від своєї селянської та національної ідентичності. В усіх листуваннях старших радикалів з молодшими можна виявити постійну напругу, що розгортається через конфлікт між традиційним народницьким федералізмом Михайла Драгоманова та прогресистським світоглядом Бачинського. Загалом можна прослідкувати, як впродовж декількох років перемовин змінюється думка діячів стосовно праці Ю. Бачинського. Від різко негативного до визнання роботи актуальною та сучасною.

Після виходу праці, Іван Франко писав про працю «Україна irredenta»: «вона важлива як факт нашого політичного життя, як прояв національного почуття і національної свідомості. Будь що це є перша на галицько-руським ґрунті спроба синтезу певних поглядів і наукового освітлення того, що автор відчув як потребу свого розуму і своєї душі» [28]. Передбачення це, як відомо, виявилось пророчим. Все описане у праці Юліана Бачинського призвело до того, що всі галицько-українські партії на зламі ХІХ—ХХ ст. офіційно прийняли вимогу політичної самостійності України.

БІБЛІОГРАФІЯ

Досліджувані матеріали

1. Бачинський Ю. Мої спомини про Драгоманова. *Вістник Союзу визволення України*. Львів, 1915. С. 11 – 14.
2. Бачинський Ю. Мої спомини про Драгоманова. *Вістник Союзу Визволення України*. Відень, 1915 р. С. 14.
3. Бачинський Ю. Пару слів в відповідь «Дзлу» і «Галичанинови». *Радикал*. Львів, 1896. С. 80 – 83.
4. Бачинський Ю. Україна irredenta (по поводу еміграції). *Суспільно-політичний скиц*. Львів, 1895. 139 с.
5. Бачинський Ю. Україна irredenta. Берлін : Видавництво української молоді. 1924. 238 с.
6. Бачинський Ю. Як я видавав «Українську еміграцію». Львів : Рада. 1930. С. 6–8.
7. Бачинський Ю. Моя переписка з Михайлом Драгомановом. Берлін : Видавництво української молоді. 1900. 56 с.

Наукова та навчально – методична література

8. Баран С. Перші українські державники-соборники. *Орлик*. Берхтегаден, 1947. С. 18 – 22.
9. Бегей І. Юліан Бачинський: соціал-демократ і державник. Київ : Основні цінності. 2001. 256 с.
10. Біографія Юліана Бачинського. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/node/4816> (дата звернення: 15.09.21).
11. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота. Київ: Критика. 2006. 175 с.
12. Кордуба М. Бачинський Ю. Україна irredenta. *Зоря*. Львів, 1896. С. 217 – 218.

13. Лозинський М. Гльоси про міжпартійні відносини галицьких українців. *Літературно-науковий вісник*. Львів, 1905.
14. Молода Україна. Львів. 1900. Номер 3. 120 с.
15. Нахлік Є. Драгоманівець – клерикал – марксист. 11 серпня. *Збруч*. 2016. URL : <https://zbruc.eu/node/54917> (дата звернення: 21.12.21).
16. Нахлік Є. Франко: від соціаліста до державника. 23 серпня. *Збруч*. 2016. URL : <https://zbruc.eu/node/55275>. (дата звернення: 17.09.21).
17. Нахлік Є. Франкова рецепція «Україна irredenta». 4 серпня. *Збруч*. 2016 р. URL : <https://zbruc.eu/node/54518>. (дата звернення: 23.09.21).
18. Нахлік. Є. Іван Франко і радикальна партія. 7 червня. *Збруч*. 2016. URL : <https://zbruc.eu/node/52402> (дата звернення: 21.12.21).
19. Осадчук М. «Україна irredenta» Юліана Бачинського. Інтелектуальна історія. Львів. 2019. URL : https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/2025/Osadchuk_%C2%ABUkraine+Irredenta%C2%BB+Yulian.pdf?sequence%3D1&isAllowed=y (дата звернення 14.10.21)
20. Осадчук М. Марксист, що винайшов українську незалежність. Юліан Бачинський та «Україна irredenta». *Історична Правда*. 30 жовтня. 2019. URL : <https://www.istpravda.com.ua/articles/2019/10/30/156451/> (дата звернення: 08.07.21)
21. Переписка М. П. Драгоманова з Юліаном Бачинським 1894 – 1895. URL : <https://bit.ly/3F7Gmuk> (дата звернення: 08.10.21)
22. Переписка Михайла Драгоманова з Михайлом Павликом Чернівці. 1911. URL : <https://zbruc.eu/node/7825> (дата звернення: 08.10.21)
23. Програма русько-української радикальної партії, принята на IV зйїзді у Львові. 1896. 70 с.
24. Програма русько-української радикальної партії. 15 жовтня. *Народ*. Львів 1890. С. 301 – 303.
25. Промова голови Академічної Громади Ісидора Голубовича на вечерку в роковини смерті Шевченка. Львів : Житє і Слово. 1897. Кн. 2. С. 166 –

167.

26. Франко І. З останніх десятиліть ХІХ віку. Київ: Наукова думка, 1986. С. 471–500.
27. Франко І. Поза межами можливого. Київ : Наукова думка. 1982 р. 560 с.
28. Франко І. Рецензія : Бачинський Ю. Україна irredenta. *Житє і Слово*. Том 4. Львів, 1896. С. 470 – 483.
29. Четвертий з'їзд радикальної партії. 5 жовтня. *Радикал*. Львів. 1896 р.